

TÓTH J.: A cédrus szerepe a Földközi tenger térségében. (Interet du Cedre dans la région méditerranéenne.) (Könyvomat — 1968.) 1860-ban egyetlen cédrus tobozt vitt valaki Libanomból Franciaországba... Ennek az utóda az a 7 óriási fa, amely — egyebek között — ma immár harmadik egymás utáni nemzedékével együtt mintegy 20 ha területen bizonyítja a cédrusok ígéretes voltát a Földközi tenger térségében. A cédrusok közül Magyarországon is a libanonit bántja kevésbé a fagy és ennek fiatal példányai nemcsak szép alakúak, de növekedésük is igen jó, például az agostyáni arborétumban. A honosított fafajoktól Franciaországban is azt kívánják, hogy védje a

Dél-franciaországi cédruserdő a Lure-hegységben, 50 km-re a Földközi-tengertől

talajt, adjon értékesíthető faanyagot és elégítse ki a turizmus esztétikai igényeit. A Földközi tenger tájain — mint a magyarországi fenyvesekben is — megkívánják a viszonylagos tűzállóságot. A cédrussal kedvezőek a tapasztalatok: gyökérzete kiterjedt, lejtős területeken is erőteljesen nő, állományai szélállóak. Úgy tűnik, hogy a mediterraneum erdeinek gazdagításában — helyenként esztétikai céllal hazánkban is — nagyobb részt érdemel a cédrus, a történelmi idők és helyek festőket igéző gyönyörű fafaja.

(Ref.: dr. Szönyi L.)

Hochmut—Jancsarzik—Kudela és Mentberger: „Peszticidok az erdőgazdaságban” című könyvükkel a Zbraszlav Strynad-i Erdészeti Tudományos Intézet kutatói jó áttekintést adnak a jelenleg használatban levő növényvédelmi szerekről, azok alkalmazásáról, a munkásvédelmi és közigazgatási előírásokról. Az egyes készítményeket nem kereskedelmi elnevezésük, hanem hatóanyagaik szerint csoportosítva ismertetik.

A peszticidok használatáról szóló fejezet részletesen tárgyalja az egyes szerek alkalmazásbavételét, a permetlékészítést, a kiszórást stb.

Jó összefoglalás található a könyvben mind a régebbi, mind a mai erdővédelmi munkákban használatos vegyszerek kémiai összetételére, adagolására stb. vonatkozóan.

Sok ábrával részletesen tárgyalják a szerzők az erdővédelemben használatos gépeket és eszközöket.

A mű terjedelme 258 oldal 12 táblázattal és 50 ábrával.

A cseh nyelven írott könyv táblázatai itthon is jól hasznosíthatók.

(Ref.: dr. Lengyel Gy.)

Erdei munkák mesterfogásai című sorozat még kapható számai:

Kozma László: Fagyártmánytermelés

A kis füzet elsősorban a fagyártmánytermelést vezető erdészek és a szakmunkások számára tartalmaz hasznos ismeretanyagot.

Részletesen foglalkozik a parkett- és lamellafríz, szőlőkaró, bányadeszka, ceruzafa, kefefa, bútorléc, szelezett fűrészáru és egyéb választékok minőségi és méreti tárgyalásával, az egyes fajokból termelhető választékok érték- és termelési sorrendjével. Jelentős terjedelmet fordított a szerző a technológiai kérdések tárgyalására, a gyakorlatban már kialakult munkamódszerek leírására. Az óvórendszabályok ismertetésén kívül hasznos fejezet a munkagépek karbantartására és a fűrészlapok élesítésére vonatkozó rész.

Tekintve, hogy a kötet szakmunkásaink számára az első fatechnológiai témájú kiadás, kívánatos lett volna a különböző fahibák szemléltetőbb bemutatása, a beszáradási méretek tárgyalása, valamint a gőzölés műveletének ismertetése.

Rakonczay Zoltán

Czédly Béla: Erdőgazdasági gépek karbantartása

Az erdőgazdaságok gépvagyona százmillió forintokban mérhető. A gépvagyon kihasználása, a gépi munka hatékonysága jelentős mértékben az üzemképességtől függ.

Az *Erdei munkák mesterfogásai* sorozatban megjelent munka Czédly Béla tollából az erdőgazdasági gépek jobb kihasználását tűzte ki célul. A könyvecske tartalmazza az erdőgazdasági gépek karbantartásával kapcsolatos alapvető tudnivalókat. Foglalkozik az üzemzavarok megnyilvánulási formáival, ismerteti az üzem- és kenőanyagokat, motorhajtóanyagokat, valamint a gépek karbantartás-javítás szempontjából leglényegesebb egységeit (üzemanyagellátó rendszerek, gumiabroncsok, akkumulátorok stb.). Külön pontban foglalkozik az erdészeti szempontból fontos sodronykötelekkel is. Ezek után részletesen ismerteti a különböző fontosabb erdészeti gépek karbantartási tudnivalóit, ezen belül kiemelten foglalkozik a Stihl Contra motorfűrészszel, az RS eszközhordóval, a T—4K—10 kistraktórral, a VLU—4 közelítő kötélpályával, a közelítő kerékpárral, a különböző kérgezógépekkel és rakodógépekkel, valamint az öntözőberendezésekkel. Kitér a gépek tárolására és korrózióvédelmére is.

A könyv hasznos segítséget nyújt mindazoknak, akik az erdőgazdasági gépek üzemeltetésével, karbantartásával és javításával foglalkoznak.

Dr. Szepesi László

Dr. Szász Tibor: Kézi szerszámok a gépesített fahasználathatban

„Az erdei munkák mesterfogásai” című sorozat köteteinek szellemében ez a könyv is segíti a szakmunkást munkája elvégzésében, a teljesítmény fokozásában, a szükséges energia csökkentésében.

Nagy segítséget nyújt az ifjú szakmunkások — a jövő erdőgazdálkodásának mesterei — képzésében is. Könnyen érthető, s amellettt igényes magyarázata, kitérő ábrái elősegítik a szakmunkás-ismeretek elsajátítását. A baleset elleni küzdelemben is segítséget nyújt a könyv anyaga.

De nemcsak a szakmunkások részéről fontos a kötet tanulmányozása: nagy haszonnal forgathatják a mérnökök, a technikusok is. Szükséges az ismeretek felfrissítése, s nem szabad elfelejteni, hogy az erdei munkák „külső tanárai”: a kerületvezető erdészek, az erdészetek és az erdőgazdaságok mérnökei. Az ismeretek felfrissítésére, kibővítésére az állandóan fokozódó követelmények miatt minden szakembernek nagy szüksége van.

Várjuk a sorozat új köteteit, a csemetekerti és az erdőművelési munkákkal kapcsolatos új ismeretekről, mesterfogásokról. E kötetek megjelenése hiányt pótol.

Hajdú István

Intenzitási fokozatokat állítanak fel Nyugat-Németországban az erdőgazdálkodás racionalizálása érdekében. (G. Speidel, K. Dummel, R. W. Mayer és U. Vollmer: Die Bildung von Intenzitätsstufen als Mittel zur Rationalisierung der Forstbetriebe — Allgemeine Forstzeitschrift 1969. 11. sz. 191—198. p.) Intenzitásnak veszik az üzem meglevő kapacitását és annak kihasználása mértékét. A kapacitás az erdőgazdaság esetében három komponensből tevődik össze: a talaj termőképességéből, az emberi közreműködésből és az eszközellátottságból. A kapacitásnak pusztá léte is költséggel

jár (adó, alkalmazotti bérek, amortizáció stb), a költségek nagyobb része pedig a kapacitás kihasználása során áll elő (munkabér, üzemanyag, kockázat stb.), így az összköltség szintjével mérhető valamely üzem intenzitása. Ha a költségeket a termelési értékkel hozzuk kapcsolatba, akkor a gazdálkodásra nézve fontos felismerésekre jöhetünk rá és ezek alapján három intenzitási fokozat képzése kézenfekvő:

1. fokozat: az összköltséget meghaladó eredményű gazdálkodás;
2. fokozat: az összköltséget el nem érő értékű, de a közvetlen költségeket fedező gazdálkodás;
3. fokozat: a közvetlen költségeket sem fedező értékű gazdálkodás.

Az 1. fokozatban a gazdasági eredmény a kitermelési volumen meghatározott értékei között különböző nagyságú lehet. Itt teljes mértékű gazdálkodás folyhat, de a költségek és a termelési érték legkedvezőbb viszonyára — a legnagyobb eredményre — kell törekedni. A 2. fokozatban igyekezni kell megfelelő racionalizálási intézkedésekkel a gazdálkodást az 1.-be feltornászni és amennyiben ez nem megy, a gazdálkodást messzemenően le kell állítani, át kell vinni a 3. fokozatba. A 3. fokozatban a gazdálkodást a feltétlenül szükséges mértékre kell csökkenteni.

A fokozatokba sorolás kalkulációs alapon történik. Először egy teljes vágásfordulóra nézve kell költségvetést készíteni, méghozzá a jelenleg érvényben levő árak figyelembevételével. Amennyiben ez a költségvetés gazdasági eredményt mutat, akkor az 1. fokozat jogos. Ha az így számított termelési érték nem fedezi az összköltséget, újabb költségvetést kell tenni, méghozzá a vágásforduló alatt elérhetőnek látszó adatokkal. Ha a gazdálkodás így eredményesnek mutatkozik, akkor rövid távon a 2., távlatilag pedig az 1. fokozatba sorolható. Amennyiben a második költségvetés sem mutat eredményt, meg kell vizsgálni, vajon eredményes lehet-e az „extenzív exploatació”. Ez történik a harmadik költségvetésben. Ebben már csak az adott állomány kitermeléséig felmerülő költségeket és hozamot vesszük figyelembe. Amennyiben ez még gazdasági eredményt mutat, rövid távon a 2. fokozatba sorolandó, távlatilag pedig a 3.-ba tartozik.

A költségvetések elkészítéséhez az NSZK erdőgazdasági tanácsának üzemgazdasági bizottsága gyakorlatias módszert dolgozott ki. A kalkuláció során a kamatot és kockázatot figyelmen kívül hagyják. Az évente elérhető hozamokat és költségeket az egyes állománytípusokra és erdőrendezési felvételi egységekre vonatkozóan olyan normálüzemosztályok segítségével vezetik le, amelyek aktuális adatok felhasználásával messzemenően alkalmazkodnak a tényleges helyzethez. A költségeket először is a következő csoportokba osztják:

- egyedi (kitermelési közvetlen) költségek;
- változó általános (termesztési) költségek;
- állandó általános (igazgatási stb.) költségek.

Ezt követi a költségeknek a hozam által való fokozatos fedezése a költségviselőkre való elszámolhatóságnak (egyedi, általános), illetve a befolyásolhatóságnak (változó, általános) megfelelően. A fahasználat hozamát és a hozzá tartozó egyedi költségeket fafajonként elkülönítve a véghasználati készlet-átlagnövedék és átlagértékek segítségével számítják. Az előhasználatot a véghasználat egyedi költséggel csökkentett hozamértékének százalékos mértékével veszik figyelembe. Az általános költségeket üzemi, évi átlagértékekkel veszik számításba és amennyiben szükséges és lehetséges, korrekcióval alkalmazzák a vizsgált állomány esetében; a változó általános költségeket ún. normál-üzemosztályokra nézve számítják ki és a területegységre eső átlagértéket a vágáskorral való osztás útján nyerik. Az árvetést külön a bérköltségekre is elvégzik az ellenőrzés megkönnyítése és a bérmozgások kihatásainak nyomonkövetése érdekében.

A kalkulációs adatokat a könyvelésből, üzemstatistikából, erdőrendezési műből, esetleg a faterméstáblákból veszik, de ügyelnek az esetleges várható változásokra is. A faár átlag és átlagos normaidő számításához az állomány-választéktáblát veszik segítségül. Megfelelő források hiányában az adatokat helyi becsléssel, esetleg modellekből vezetik le. Mindazokat az adatokat, amelyek a vizsgálandó állományokra nézve állandóak, illetve amelyeket csak az egész üzemre nézve lehet kimunkálni, csak egyszer kell meghatározni, az adott állományra nézve már csak a még szükséges különleges állományadatokat és esetleges korrekciós tényezőket kell megállapítani. Maga a kalkuláció egyszerű számolóeszközökkel is elvégezhető, nagyobb mennyiségű anyag feldolgozásához azonban a Freiburg-i egyetem elektronikus számítógépét programozták be. A program egyelőre elegendően, illetve csak a leggyakrabban előforduló lucbükki elegyű állományokra szól, de tovább is kiépíthető. Jegenyefenyőt és duglászta a

lucsal azonosnak lehet venni és több, költségben és hozamban közelálló lombos fajta is helyettesíteni lehet a bükkal.

A Freiburg-i egyetem IBM 7040 elektronikus számítóberendezése által kinyomott eredménytáblázat fejrésében a vizsgált állomány jellemző adatait találjuk a kezelő megnevezésétől a terepviszonyokig. A két utolsó oszlop a területegységre eső pénzösszeget mutatja ki összesen és ebből munkabér bontásban. Az egyes sorok a következők:

- véghasználati faár-átlag — térfogategységre /m³;

- évi véghasználati hozam értéke — területegységre (faár × átlagnövedék /ha);

- véghasználati kitermelési költség — térfogategységre /m³;
- véghasználati közelfűtési költség — térfogategységre /m³;

- véghasználat egyedi költségeinek összege — területegységre /ha;

- véghasználat eredménye az egyedi költség levonása után /ha;
- előhasználat eredménye az előbbi százalékában /ha;
- mellékhasználatok hasonló eredménye /ha;

- az egyedi költségek levonása utáni összes eredmény /ha;

- erdőszítési költségek /ha;
- ápolás költségei /ha;
- tisztítási költségek /ha;
- vad elleni védekezés költségei /ha;
- egyéb erdővédelmi költség /ha;
- nyelés költségei /ha;

- változó általános költségek összege /ha;

- utak eszközköztése /ha;
- útfenntartás költségei /ha;
- vadászat költségei /ha;
- adók /ha;
- egyéb költségek /ha;
- igazgatási költség /ha;

- általános költségek összege /ha;

- tiszta eredmény /ha.

A különböző fajok az általános költségek soraiig külön oszlopban jelennek meg, az erdőszítéssel kezdődően már csak üzemosztály-átlagokkal, majd teljes üzematlagokkal számolnak.

Az eljárás kalkulációs egysége maga az állomány, az erdőrészlet. Teljes üzemek megítéléséhez azokból az erdőrészletekből indulnak ki, amelyek az állományok egy nagyobb csoportjára jellemzőek és az ezekre vonatkozó kalkulációs eredményt vonatkoztatják valamennyi hasonlóra. Tíz állami erdőhivatalban történt kipróbálás alapján megállapítható, hogy az eljárás gyors. Egyetlen erdőhivatalban az adatfelvétel két-három napig tart, maga a költségvetés a kidolgozott programozással egyetlen állományra nézve 15 másodperc alatt készül. A módszer még további egyszerűsítésekre is alkalmas és ezáltal még jobban gyorsítható.

A fokozatokba sorolás és az ezek alapján való gazdálkodás a szerzők megítélése szerint a gyakorlatban jelentős eredményekkel járna. A nyugatnémet erdők megoszlását a következők szerint becslik: 1. fokozat 50–70%, 2. fokozat 15–30% és 3. fokozat 10–20%. Ilyen megoszlás feltételezésével a javasolt gazdálkodás következőben beálló termelési értékcsökkenés mértékét a bizottság mintegy 5%-ra becsüli, mivel a volumencsökkenés nagyrészt vékonyabb és alárendelt minőségű választékból tevődne össze. A ráfordításokban mutatkozó megtakarítás az értékcsökkenés mértékénél jóval nagyobb lehet. A 2. és 3. fokozatba sorolandó termőhelyek mostoha adottságaiknál fogva rendkívül magas erdőszítési, védelmi, feltárási és egyéb költséget igényelnek. A becsült megoszlás szerint a három fokozatban szükséges munkamennyiség aránya 100 : 70 : 30-ra tehető és ennek alapján egyedül a munkamegtakarítás mintegy 20%-ot tehet ki.

A bemutatott kalkulációs eljárás igen hasznos mérlegelésekre nyújt alkalmat és lehetőséget.

Segítségével számszerűen lemérhető a gépesítés kihatása, megítélhető segítségével

a beruházás hasznossága, útbaigazítást adhat a fafajmegválasztásban, a vágáskor megállapításában, eligazítást ad üzemszervezési kérdésekben. A kalkulációs séma, a számítógép „output” eredménytáblázata igen hasznos segédeszközévé válik a gazdasági eredményre törekvő üzemvezetésnek. (Ref.: Jérôme R.)

Csonthéjasok telepítése a Szovjetunióban. A Szovjetunióban az utóbbi években mind nagyobb figyelmet fordítanak a csonthéjas termésű gyümölcsfák telepítésére az erdőgazdaságok is.

A *Juglans regia* fája a bútortipar kedvelt nyersanyaga. A dióbél 50—70% olajat, 15—16% fehérjét tartalmaz, kalóriadúsabb a húsnál és cukornál. Az édesség- és élelmszeripar korlátlan mennyiségben igényli. A dió héját aktív szén és linóleum gyártására használják, a magház csersavat tartalmaz. A dió leveléből C-vitamin vonható ki és illóolajok, kergéből selyem- és gyapjúfestésre szolgáló szintartó festőanyagokat állítanak elő. (Lesznoe hozajisztvo 1969. 2. 2—5. old.)

E sokoldalúan felhasználható, értékes fafaj azonban sokat szenved a tavaszi fagyoktól. A Kirgiz SZSZK-ban dolgozó D. I. Prutenszkij (L. h. 1969. 2. 8—11. old.) ezért a gyorsanérő diófajok telepítését szorgalmazza, mivel azok fagyállóbbak és gyorsabban fordulnak termőre is. Módszere szerint az alanyt és oltóágot tél elején kell begyűjteni, s hűvös, nedves helyen tárolni tavaszig. Angol, nyelves párosítás után az oltványokat melegházban (25—28 °C hőmérsékleten és 75—80% páratartalmú környezetben nedves fűrészporba ágyazzák 18—20 napra. Az első hajtások megjelenése után ültetik ki az oltványokat végleges helyükre — a következő években a talajmenti fagyok már nem okoznak kárt bennük.

Az Üzbég SZSZK-ban a legutóbbi évekig magvetéssel telepítették a dióállományokat. A meghatározatlan származású magvakból lassan fejlődő, rosszul termő egyedeket kaptak. (Sz. Sz. Kalmükov, L. h. 1969. 2. 12—16. old.) P. P. Sreder keresztezéssel olyan új dióhibrideket nevelt (Ideál, Panfilovec stb.), amelyek nagy terméshozamúak, és a fák biológiai tulajdonságai (fagyállóság, gyors növekedés, korántermés) is kiválóak. Pl. az „Ideál” és „Üzbegszkij” hibridek már két éves kortól teremnek és a tavaszi fagyoktól egyáltalán nem szenvednek.

A Kabardino-Balkarszki ASZSZK-ban (Közép-kaukázusi fennsík) A. L. Szaszikov (L. h. 1969. 2. 31—32. old.) az elegyetlen dióplántások telepítésének effektív módszerét dolgozta ki. Megfigyelése szerint a dió egy, sőt két éves hajtásai is elfagynak tavasszal — még megfelelő termőhelyeken is. A fiatal hajtások fagyvédelme érdekében agrotechnikai eljárást — a talaj ültetés előtti 50—60 cm mély megmunkálását alkalmazta. A mélyszántás elősegítette a gyökérrendszer intenzív fejlődését, javult a talaj szellőzőtsége és víztartóképesége, ami a telepítést követő második évben különösen pozitív hatását vált. A csemetéket 4 × 4 m-es hálózatban ültették. A következő évben a dió oldalhajtásait eltávolították, s ezzel fokozták a csemeték magassági növekedését. Az a csemete adta a maximális növedéket, amelyiken az oldalhajtásokat vagy rügyeket évenként legalább négyszer eltávolították. Az így kezelt fiatalos három éves korban záródott, s már tisztítást igényelt. A megmaradás 90—97% volt, s tízéves korban kezdtek teremni a fák.

A tavaly látott 1955—58. évi telepítések ennél lényegesen többre kerültek.

A Moldvai SZSZK-ban A. J. Golikov (L. h. 1969. 2. 22—27. old.) 1959 óta foglalkozik a *J. regia* termesztésével. Tapasztalata szerint a dióplántások — ha a talajművelés folyamatos — lényegesen nagyobb termést hoznak, mint a dióállományok. A 7—8 éves diótelepítések termése ápolóvágás nélkül 15—20 kg/ha, ápolóvágással 70—90 kg/ha. Ha a talajt is művelték és ápolóvágást is végeztek, 140 kg/ha volt a hozam.

Ez a kutató olyan állománytípus kialakítására törekedett, ahol a dió terméshozama és az iparilag felhasználható faanyag minősége és mennyisége egyaránt kielégíti a népgazdaság érdekeit.

1959-ben több próbaterületen kezdte meg kísérleteit e kettős cél megvalósítása érdekében. 10 év elmúltával legjobb eredményt a 4. sz. próbán ért el.

Az előzőleg mélyen szántott talajba 2 × 0,5 m-es hálózatban ültették a csemetéket. Egy sorba a főfafaj dión kívül jávor és tatárjuhar, a másik sorba csak jávor került. Egy ha-on így 2260 dió, 7480 jávor és 1960 db tatárjuhar volt. (A rendkívül sűrű ültetést részben a további talajműveléshez szükséges gépek hiányával indokolta, részben a fiatalos mielőbbi záródását kívánta elősegíteni Golikov.) 1963-ra a sorokban, 1964-re pedig a sorközökben is bekövetkezett a záródás. A nevelés e fázisában magas-növésű (átlagosan 3 m), egyenes törzseket kaptak, amilyenekre a jövőben a bútortipar igényt tarthat. 1965 tavaszán tisztították a fiatalost. A jávor valamennyi egyedét kivágták, dióból is csak 1180 db-ot hagytak meg ha-onként, s a megmaradó egyedeket 1,5 m magasságig felyeszték. Utóbbiak koronája normálisan fejlődött, 1966-ban az

átlagos koronaátmérő 2,2 m volt, s a sorokban már ismét záródott a fiatalos. A felújuló jávor elérte a 2,5–3 m-es magasságot, összefüggő második koronaszintet képezett, árnyalta a talajt és védte az eróziótól.

1967-ben a diófák átlagos magassága már 7,4 m, átl. mellmagassági átmérője 8,2 cm, a feltisztult törzsrész 3 m, a záródás 0,6 volt. Az első fák 1966-ban fordultak termőre.

A dióállományok nevelésének e módszerét 1967 óta széleskörűen alkalmazzák Moldáviában. A szerző maga elsősorban fagymentes, gazdag talajú, erózióknak kitett lejtők betelepítésére dolgozta ki módszerét. Az így telepített állományban az iparifa százalék kétséggkívül nagyobb lesz, de kielégítő terméshozamra — véleményünk szerint — nem lehet számítani.

L. H. Hasba (L. h. 1969. 2. 49—51. old.) egy észak-amerikai fafaj, a pekándió (Caryan paekan) termesztésére hívja fel a figyelmet. A pekándió termése a legízletesebb valamennyi dióféle között. A dióbél 68—82% olajat tartalmaz, 9—15% fehérjét, 14% cukrot. Fája igen keresett a bútort- és építőiparban. Magassága eléri a 30—40 m-t, átmérője az 1,5 m-t. Később virágzik, mint a *J. regia* (május végén, június elején), az intenzív hajtásnövekedés júniusban következik be, így a tavaszi fagyoktól nem szenved e fafaj. 8—10 éves korban kezd teremni, 20 éves korban már maximális termés hoz és jól terem 50—80 éves koráig. Magányosan álló fákról 100 kg-on felüli termés begyűjthető. Diója okt. közepére érik be. Elviseli a -30°C -os téli fagyokat is. Nem olyan talajigényes, mint a *J. regia*, nedvességigénye viszont hasonló. Szaporítása oltványokkal célszerűbb, mert így néhány évvel előbb terem. Telepítése a gyümölcsfákhoz hasonlóan tág hálózatban történik. A pekándió termesztése még a Szovjetunióban is kísérleti stádiumban van. *Hasba*, a tanulmány szerzője termesztését a Kárpátaljai területre is javasolta kiterjeszteni, így feltehetően a mi viszonyaink között is megélné, s ezért érdemes volna meghonosítására figyelmet fordítani.

(Ref.: Fodor S.)

Gömbfafelkészítés az NDK-ban. „A gömbfafelkészítés ipari méretű termelési eljárásai” címmel tartott nemzetközi tanácskozásról számolt be a „Die Sozialistische Forstwirtschaft” 1968. évi 4. száma. Bár a tanácskozás majdnem másfél éve folyt le, Leipzig—Markkleeburgban, a megtárgyalt témák anyaga most is időszerű részünkre. A gépi felkészítés feladatkerét a problémák tömegére és szerteágazó mivoltára tekintettel három szekcióra osztották, s az előadásokat is eszerint csoportosították. A szekciók előtti plenáris ülésen *Hausdörfer* a gépi felkészítés ipari méretű eljárásainak feltételei között kiemelt fontosságot tulajdonított a koncentrálnak és specializálásnak, valamint a termelési feladatok tudományos megszervezésének. A koncentrálnak horizontálisan és vertikálisan tartja szükségesnek, sőt harmadik dimenziójú kooperációról is beszél. Ilyen széles skálájú összefüggésben a jelenlegi üzemi helyek nem megfelelőek. A szekciók előadásai ezeket a problémákat fejtették ki részletesen. Az erdei mozgógépsoros felkészítéssel foglalkozó előadások közül ki kell emelni *Pampel* gazdasági-műszaki, *Doležal* és más erdőművelők művelési szempontból történő kiértékeléseit. *Pampel* e felkészítési mód előnyeit a „zárt szállítási lánc a termelőtől a fogyasztóig” elv legjobb alkalmazhatóságában érzékelteti. Feltételei a vágáskoncentráció hosszúlejárati koncepcióinak kidolgozása, a feltárás, a technológiai kataszterizálás, komplex közelítés és a választékok alkalmazási cél szerinti csoportosítása. Az előzetes gazdaságossági értékelés alapja a költségcsökkenés és termelékenységemelkedés egyensúlyba kerülése. Ennek kidolgozásához igen sok tényező szerepét kell tisztázni. *Mozgógépsoros* és kombájnos technológiát tart a maga helyén alkalmazhatónak. *Doležal* és több német erdőművelő szerint az előbbi kérdés megoldásának egyik eszköze a finomított üzemmód. Ez az állományok belső viszonyainak a használati technológiákhoz való hozzáadomítása. A kérdés a használati célokat szem előtt tartó felújítási tervezéssel a művelési érdekek sérelme nélkül oldható meg a kis vágásterületes gazdálkodás mellett is erdei felkészítőtelep esetén. Az alkalmazhatóságot a gazdaságosság dönti el. Mint valamennyi szekcióban, a központi felkészítő telepeket tárgyaló előadásokban is vezérfonalként jelentkezett az a tapasztalati meggyőződés, hogy a gyakorlati megvalósításokat minden esetben elméleti megalapozásnak kell megelőznie. Ki kell emelni *Villa* előadását, aki a központi felkészítőtelep optimális hozamterületének meghatározására szolgáló eljárásokat dolgozott ki. A gazdaságilag legalkalmasabb variánst, a visszatérülést figyelembe véve, az összes költségminimum metodikájával javasolja meghatározni. A gazdasági haszon kiszámításánál a bázis-eljárással való összehasonlítás módszerét alkalmazza. A felkészítőtelep optimális helyét a szállítási probléma és az üzemi költség célfüggvényének kibővített formájával határozza meg. A mérés, választékolás és szabványosítás problémáinak a bérezés, szállítás és értékesítés szemszögéből történő megoldásával foglalkozó szekció anyagából *Blossfeld*

előadása adja e kérdések legátfogóbb szemléletét. A világszerte folyó próbálkozások közül a nedvességtartalom függvényében történő súlymeghatározásos módszert javasolja, bár ennek az eljárásnak is sok hiányossága van. Több előadás tárgyalta az alkalmazandó géprendszer és a technológia kérdését, de összességükből az világított ki, hogy a gépesített felkészítés jelenlegi stádiumában nem ezek alkotják a főproblémát. (Ref.: Kassai J.)

A modern fiatalság és a természetszeretet. Hozzátartozik-e még a fiatalság a szűkebb hazájához? — teszi fel a kérdést A. Micheler a Natur und Landschaft 1968. novemberi száma „Ist unsere Jugend noch Heimatverbunden?” című írásában. Elvileg nem is ok nélkül. Materialista világunkban ott kezdődik valaminek az értéke, ahol az anyagi lehetőségek szembeötlenek. Érthető volna tehát, ha a természet szépsége kevésbé csábítaná az ifjúságot, mint régebben, ha csak nem áll a természetjárás a sport szolgálatában.

Választ keresve 7 gimnázium (8 osztályosok!) 600 tanulójaához intézett a szerző a haza fogalmával összefüggő, azonosan megfogalmazott kérdéseket. A 11—19 éves diákok között végzett közvéleménykutatás meglepő eredményre vezetett. A fiatalok több mint 50%-a, különösen a vidéki középiskolák fiatalabb évfolyamai a lakóhelyüket tartják a szűkebb hazájuknak és vándorlásaik során ennek környékét keresik fel. A nagyvárosok tanulói közel azonosan vélekednek, aláhúzzák azonban azt a kívánságukat, hogy közvetlen benyomások alapján alkothassanak maguknak véleményt a lakóhelyükről. Nem tér el különösebben az idősebbek állásfoglalása sem a fiatalabakétól. Mégis azzal a kívánsággal egészítik ki azt, hogy kirándulásaikon szakszerű vezetőktől kaphassanak kérdéseikre felvilágosításokat. A műemlékek mellett elsősorban a növényekkel, az állatokkal való találkozás és az élményekben gazdag összenyomás érdekelné őket, ami egy-egy jól választott bemutatóhelyen a szemük elé tárul. Általában háttérbe szorulnak ma már a lírai hangulatok és előtérbe kerül elsőbb is az újszerű élményekkel, a megmagyarázott összefüggésekkel kiváltott csodálkozás, ezt követően az idegenben látottak mérlegelő összehasonlítása az otthoni adottságokkal.

Nagy tehát a kirándulást vezető felelőssége és lehetősége. Ismereteiktől és rátermettségüktől függ, milyen benyomásokkal térnek haza otthonaikba a fiatalok.

Sok évvel ezelőtt *Mécs László* írta le egyik versében a gyermek-látott földrajz fogalmát. Tíz versszakon át csak a faluja határain belül sorakoznak egymás mellé az apró, megfigyelt és megőrzött emlékek, részletek, hogy az utolsó két strófában a község szelén folydogáló Hernád vizén jusson el Kassára, Eperjesre, a távlat, a földrajzi kiterjedés, a szélesedő haza elképzeléséhez. Végül messze-messze távol felkötlenek a tengerek, amelyekre túlra jártak egykor sok-sok pénzt keresni az emberek...

A lakóhely, az otthon varázsa, fogalma, összetartozása tehát ma sem változott. Érdekes, hogy a gyermekkor megfigyelései, emlékei *Mécs* versében is szűk térre szorították a lírát s legfeljebb a megfigyelések tárgyán módosított napjainkban a korszerű technika.

Nem tudom, mennyire foglalkoznak manapság a tanulóifjúsággal a természetjáró szakemberek. A természetvédelem külső letéteményesei tudtommal mindenütt az erdészek. Érdemes volna — ahol erre még nem került sor — felvenni az iskolákkal a kapcsolatot és a kirándulásaikhoz csatlakozva az erdők lombsátora alatt gazdagítani a fiatalság otthonukhoz kapcsolódó emlékeit, lelkükbe öntve a természet szeretetét.

(Ref.: dr. Babos I.)

Ütfásítás — igen vagy nem? Szerke az országban, bármerre járjunk, fejszéket fognak az útszéli fákra és vagy mert szélesítik az utakat vagy mert „veszélyesek” a gyorsabbá vált közlekedésre: kivágják azokat. Helyenként teljesen megváltozik a táj arculata. Eltűnnek pl. a jellegzetes, somgyi jegenyenyár fasorok, megszűnnek az utakat szegélyező, lényegében mezővédő fásítások, amelyek hasznosságáról pro és kontra ma is vitatkoznak a szakemberek. Egy bizonyos: háborús időkben áldásos, mert takarást, rejtést biztosít az utakat kísérő fásítás. A ma kiirtott fasorok szerepét majd csak évtizedek múlva vehetik át a telepítések, ha ugyan pótolják a kivágottakat.

Mindig célszerű, ha valamilyen katasztróféért, balesetért felelőssé tehetünk valamit. Első helyen sorolnak ilyenkor a fák, a faállományok. Ezek okozzák pl. az áradásokat és — már ahol vannak — az útmenti baleseteket. Az utóbbi állítás bizonyítására hosszadalmas vizsgálatokat folytattak az NSZK-ban, Franciaországban, az USA-ban. Az egyik vizsgálatosor 500 km-es útvonalán 9600 baleset okát tárták fel. Megállapítást

nyert, hogy a fátlan utakon közel azonosan sok és súlyos volt a baleset, mint a fákkal szegélyezetteken: a legtöbb útvonal ma már korszerűtlen, keskeny, útteste sem megfelelő és azzal sem lesz jobb, ha kivágják mellőle a fákat. Egybevetve a fátlan és a fásított útvonalak baleseteit, azok 35⁰/₀-át a nagyobb sebesség, 17,5⁰/₀-át a hibás előzés, 11,2⁰/₀-át a fáradság és 10,6⁰/₀-át az alkoholfogyasztás számlájára kellett írni. Ezeket egészítették ki azok a balesetek, amelyeknél az elkopott futófelületek adhattak magyarázatot (nedves úttesteken a balesetek 18⁰/₀-a!).

Az útszéli fák okozta baleseteket könnyű nyilvántartani. Annál nehezebb kimutatni azokat az eseteket, amikor szerencsétlenségeket előzhettek meg: kanyarokban, magaslatocon, ahol a vezető számára az optikai vonalvezetést biztosíthatták. Gondoljunk a vezetés bizonytalanságára ködben és éjjel, esőben, havazásban, amikor az úttestek szélét biztosan jelzik a szegélyező fasorok, megakadályozva olykor azt is, hogy az árokba csússzanak a gépkocsik. Még a sebesség ellenőrzésére is alkalmasak. Élénkítik a vezetőket figyelmét és megvédik az elfáradástól.

Érdekes a vizsgálatok megállapítása: kevesebb a baleset azokon az útvonalakon, amelyeket összefüggően, folyamatosan szegélyeznek és több ottan, ahol rövid szakaszokon vagy elszórtan állnak a fák. Ez ellentétben áll a táj esztétikáját szolgáló változatos, csoportos fásítás elvével, amely kifogásolja az útvonalakat kísérő „fagyarakat”.

A helyes megoldást, a balesetek számának a csökkentését a szélesebb úttestek és a kijebbi ültetett fák együttesen szolgálják. Nem vitás: el kell távolítani minden, a közlekedés biztonságát veszélyeztető fát: az utak szélét 2 m-re kísérő fasorok gyakorlatilag egyenlő értékűek a fátlan útvonalakkal. Egyébként a korszerű autópályákat csoportos fásításokkal kísérik és azokat az úttest szélétől 4,50 m távolságra helyezik el.

A közlekedés, a tájalakítás célja legyen közös: a korszerűen tervezett, épített útvonalakat arra alkalmas fásítások kísérjék. Legyen a fáknak is helyük az utak mentén! Mindannyian a kultúrtájban élünk: itt az otthonunk, a munkahelyünk, ebben keressük az üdülés lehetőségeit. A kultúrtájba kell az útvonalainkat is elhelyeznünk! (Gerhard Olschowy: Bäume an Verkehrsstrassen — ja oder nein? Natur und Landschaft, 1969/3). (Ref.: Dr. Babos I.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Egyesületünk elnöksége *dr. Madas András* elnökletével május 16-án ülést tartott. Első napirendi pontként *Mihályka Gyula*, a Szombathelyi Állami Erdőgazdaság igazgatója, a helyi csoport elnöke, valamint *Várhelyi István*, a Nyugatmagyarországi Fűrészek igazgatója adott tájékoztatást az augusztus 4—6-i szombathelyi közgyűlés programjáról; az elnökség elfogadta a javaslatot s a gondos előkészítésért köszönetét fejezte ki. A továbbiakban megvitatták a közgyűlést követő szakmai tudományos ülés-zak előkészítésével kapcsolatos kérdéseket.

Második napirendi pontként az elnökség megvitatta *Halász Aladárnak*, a gazdaságtani szakosztály vezetőjének előterjesztését az erdők ökonómiai osztályozásáról. A betérjesztett tanulmány kapcsán széles körű vita alakult ki. Az alap-célkitűzéssel, hogy az erdőket gazdaságosság szempontjából vizsgálni kell, a felszólalók általában egyetértettek. Hangsúlyozták, hogy az új gazdasági mechanizmus irányelveinek érvényesítéséhez feltétlenül szükséges viszonylagos mutatók kidolgozása. Miután a tanulmányban javasolt elemző munka hosszabb ideig eltarthat, az adatok feldolgozásához javasolták a lyukkártyás rendszert. Az elemzés alapján kidolgozott közzgazdasági szabályozók előreláthatólag csak a IV. ötéves terv folyamán vagy az V. ötéves terv bevezetése során érvényesíthetők. Az elnökség úgy határozott, hogy ezt a vizsgálati rendszert az érdekelt szakosztályok — a gazdasági szakosztály közreműködésével — vitassák meg.

*